

AL KO HO LI TU TK I MU S S Ä Ä T I Ö

VUOSIKERTOMUS 1989

KALEVANKATU 12 - 00100 HELSINKI

ALKOHOLITUTKIMUSSÄÄTIÖ

HALLITUS 1989 - 1991:

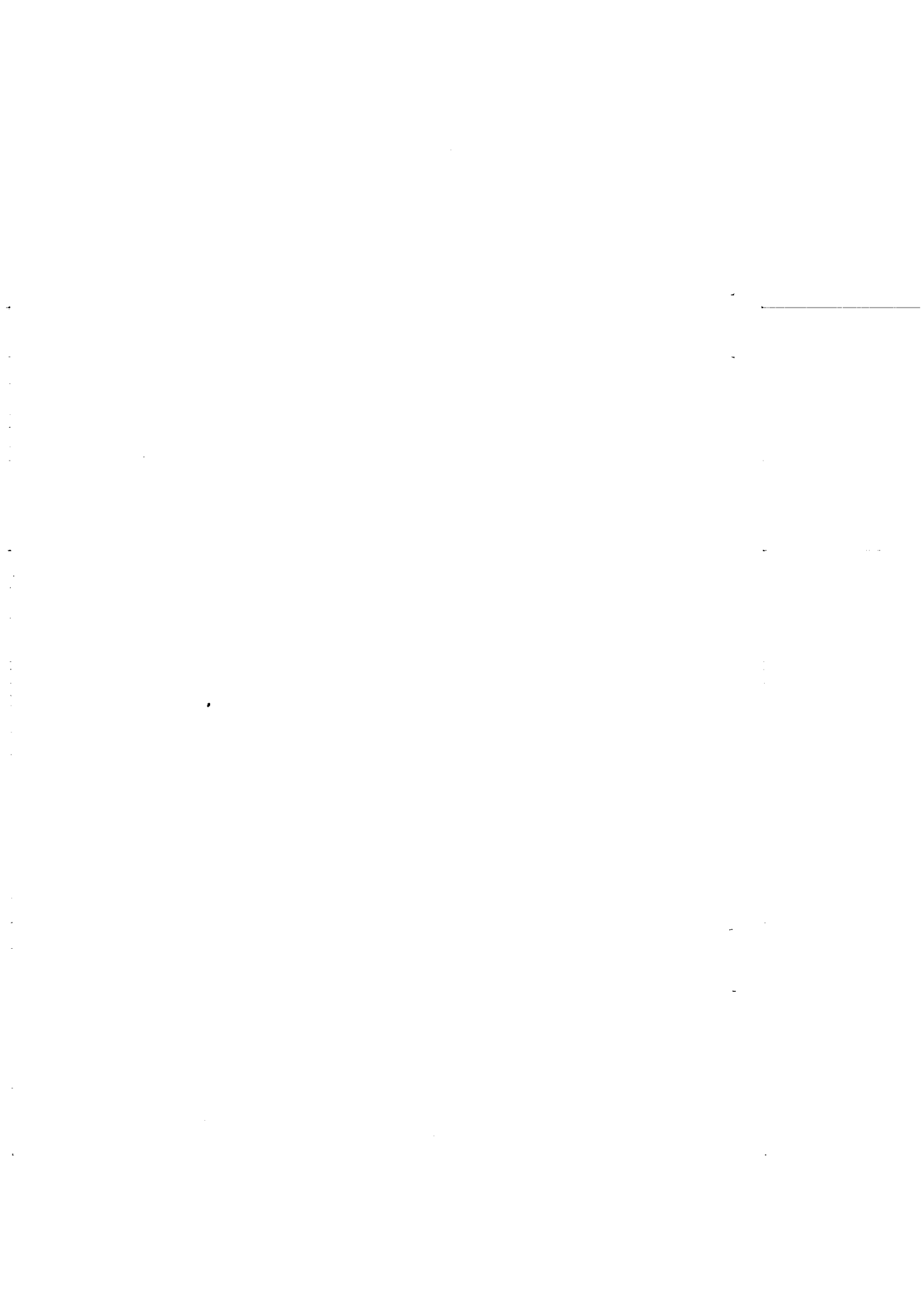
PUHEENJOHTAJA	ILKKA KANERVA, VALTIOT.MAIST.
VARAPUHEENJOHTAJA	LEO HIRVONEN, PROF.
JÄSENET	MIKKO IMMONEN, YHTEISKUNTAT.MAIST.
	KALERVO KIIANMAA, FIL.TRI
	KARI LAGERSPETZ, PROF.
	KARI POIKOLAINEN, LÄÄKET. JA KIR. TRI
	TAPANI PUROLA, PROF.
	USKO PUUSTINEN, OSASTOPÄÄLLIKKÖ
	JOHAN VON WRIGHT, PROF.

TYÖVALIOKUNTA 1989 - 1991:

PUHEENJOHTAJA	LEO HIRVONEN, PROF.
	KARI LAGERSPETZ, PROF.
	KARI POIKOLAINEN, LÄÄKET. JA KIR. TRI
	JOHAN VON WRIGHT, PROF.
ASiantuntijat	KALERVO KIIANMAA, FIL.TRI
	JUSSI SIMPURA, VALTIOT.TRI
RAHAVARAINHOITAJA:	BERTIL ROSLIN, VALTIOT.TRI
SIHTEERI JA TUTKIMUSJOHTAJA:	
	KLAUS MÄKELÄ, VALTIOT.TRI

SISÄLLYSLUETTELO

Yleiskatsaus.	1
Hallinto.	2
Tutkimustoiminta.	4
Apurahat.	17
Varsinaiset apurahat.	17
Laudaturtyöt.	19
Tutkimussopimusapurahat	20
Muu toiminta.	21
Muu toiminta kotimaassa	21
Kansainvälinen yhteistyö.	21
Talous.	27
Säätiön toimintaan liittyvät julkaisut.	28

Y l e i s k a t s a u s

Alkoholitutkimussäätiö on pitänyt tärkeänä kartoittaa alkoholin tuotannon ja kulutuksen yhteiskuntataloudellisia kytkentöjä. Kertomusvuoden aikana säätiön monografiasarjassa ilmestyi Timo Kortteisen Agricultural alcohol and social change in the Third World. Tutkimus tarkastelee sekä alkoholijuomia että teollisuutta varten tuotettua etanolia yhtenä maatalouden jatkojalosteena. Tutkimus tarkastelee maailman etanolin kokonaistuotantoa ja kansainvälistä kauppaa vuosina 1961-1983. Lisäksi tapausanalyysien avulla analysoidaan alkoholituotannon yhteyksiä erityyppisten kehitysmaiden taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin muutosprosesseihin.

Toinen kertomusvuonna säätiön sarjassa julkaistunide on Kalervo Klianmaan, Boris Tabakoffin ja Toshikazu Saiton toimittama Genetic aspects of alcoholism. Valikoimaan on kerätty Kalervo Eriksonin muistosymposiossa kesäkuussa 1988 pidettyjä esitelmiä, jotka kartoittavat perintötekijöiden ja ympäristön roolia alkoholiriippuvuuden kehittymisessä, hoitoon hakeutuneiden alkoholistien ominaisuuksia ja runsaan alkoholinkäytön kliinisiä osoittimia.

Vuoden aikana käynnistetyistä sopimustutkimuksista Jouni Kylmälän projekti tuo uutta tietoa asunnottomien juoppojen taustan ja tilanteen muuttumisesta; säätiön 70-luvulla rahoittama Lasse Murron väitöskirja tarjoaa sille vertailukohteen.

Marjatta Montosen jatko projekti tuo uuden näkökulman valistuksen ja joukkotiedotuksen tutkimiseen. Sen sijaan että kartoitettaisiin joukkotiedotuksen vaikutuksia, päähuomio kiinnitetään siihen, miten vastaanottajat käyttävät hyväkseen joukkotiedotusta.

Johanna Maulan projekti on kehitysmaatutkimusta. Se on sikäli poikkeuksellinen, että keräämiensä aineistojen varassa Maula voi tarkastella sekä alkoholin esiteollista tuotantoa että alkoholin kulutusta.

Onni Niemelän projekti jatkaa niitä säätiön rahoittamia tutkimuksia, joissa etsitään kliinisiä testejä alkoholin suurkuluttajien tunnistamiseksi.

Kaksi projektia koskee alkoholin vaikutuksia keskushermostoon. Mikko Uusi-Oukari kartoittaa alkoholihumalan neurokemiallisia mekanismeja, ja Mikko Samsin, Riitta Harin ja Josi Rifin projekti on perustutkimus siitä, miten alkoholi vaikuttaa kuuloaivokuoren toimintaan.

H a l l i n t o

Hallituksen kokoonpano oli kertomusvuonna, joka oli kolmivuotiskauden 1989-1991 ensimmäinen, seuraava: sosiaali- ja terveysministeriön nimittämät jäsenet: prof. Leo Hirvonen, prof. Tapani Puro ja osastopääll. Usko Puustinen; opetusministeriön nimittämät jäsenet: dos. Kari Poikolainen ja prof. Johan von Wright; Alkon hallintoneuvoston nimittämät jäsenet: maist. Mikko Immonen, maist. Ilkka Kanerva, tri Kalervo Kiianmaa ja prof. Kari Lagerspetz. Hallituksen puheenjohtajana on ollut Kanerva ja varapuheenjohtajana Hirvonen.

Työvaliokuntaan ovat kuuluneet hallituksen jäsenet Hirvonen, Lagerspetz, Poikolainen ja von Wright. Puheenjohtajana on ollut Hirvonen. Asiantuntijoina olivat dos. Kalervo Kiianmaa ja dos. Jussi Simpura; rahavarainhoitajana toimi johtaja Bertil Roslin ja tutkimusjohtaja-sihteerinä Klaus Mäkelä. Tilintarkastajat olivat pääjohtaja Esko Niskanen (varalla KTM Yrjö Tuokko) ja apulais-

osastopäällikkö Pekka Pitsinki (varalla VTK Pertti Tuhkanen).

Hallitus kokoontui kaksi kertaa ja työvaliokunta viisi kertaa.

Säätiön työvaliokunta on asettanut tukiryhmiä joidenkin laajojen projektien tukemiseksi.

Huumausaineiden käyttö Suomessa 1970- ja 1980-luvuilla -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui vuoden aikana kaksi kertaa. Tukiryhmän kokoonpano: ylitarkastaja Matti Bäckman, apulaisprof. Ari Haavio, VTM Pekka Hakkarainen (projektin tutkija), erikoistutkija Risto Jaakkola (puheenjohtaja), ylitarkastaja Yrjö Nuorvala ja apulaisprof. Hannu Uusitalo.

Kroonisten alkoholistien kognitiiviset toiminnat -tutkimuksen tukiryhmä ei kokoontunut kertomusvuoden aikana. Tukiryhmän kokoonpano: VTL Anja Koski-Jännes, huoltolan johtaja Reijo Malila, yliassistentti Eero Ropo, YTK Pekka Saarnio (projektin tutkija) ja vt. prof. Georg Walls (puheenjohtaja).

Addiktiot ja itsesäättely -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui kerran. Tukiryhmän kokoonpano: ylilääkäri Paavo Koistinen, VTL Anja Koski-Jännes (projektin tutkija), dos. Klaus Mäkelä (puheenjohtaja), ylitarkastaja Yrjö Nuorvala, prof. Mikko Salaspuro ja prof. Johan von Wright.

Pohjoismaiden ravintoloiden sosiaalishistoria -tutkimuksen tukiryhmä ei kokoontunut vuoden aikana. Tukiryhmän kokoonpano: prof. Risto Alapuro, vt. prof. Risto Eräsääri (puheenjohtaja), VTK Ilpo Koskikallio (projektin tutkija) ja vt. prof. Matti Viikari.

Päihdehuollon ammattityön teoriat ja käytännöt -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui kertomusvuoden aikana kerran. Tukiryhmän kokoonpano: VTK Juhani Lehto (projektin tutkija), prof. Tapani Purola (puheenjohtaja), dos. Jussi Simpura ja OTL Hannu Takala.

Alkoholi televisiossa -tutkimuksen tukiryhmä kokoontui kerran. Tukiryhmän kokoonpano: tri Katarina Eskola, VTK Marjatta Montonen (projektin tutkija), VTL Juha Partanen (puheenjohtaja) ja prof. Osmo A. Wiio.

Alkoholismista toipuminen ja elämänhallinta -tutkimuksen tukiryhmä ei kokoontunut vuoden aikana. Tukiryhmän kokoonpano: apulaisprof. Esko Koskenvesa, YTM Jorma Niemelä (projektin tutkija), apulaisprof. Markku Ojanen ja prof. Jorma Sipilä (puheenjohtaja).

T u t k i m u s t o i m i n t a

Säätiön ohjelmaan sisältyvät tutkimussopimukset ovat kehittyneet seuraavasti:

- 105 Huumausaineiden käyttö Suomessa 1970- ja 1980-luvuilla. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää huumausaineiden käytön ja sen herättämien yhteiskunnallisten reaktioiden kehitystä. Tuloksia on esitetty liseniaattitutkielmassa "Huumausainekulttuuri ja käyttötavat Suomessa" ja artikkeleissa. Kokoava loppuraportointi tapahtuu valmisteilla olevassa väitöskirjassa. Vuoden 1989 aikana kotimaassa on pidetty kolme esitelmää. Tutkija: Pekka Hakkarainen, Turun yliopiston politiikan tutkimuksen ja sosiologian laitos.

- 109 International Youth Project (IYP). Projektiin osallistuu 27 maata. Alkoholitutkimussäätiö ja Maailman terveysjärjestön Euroopan aluetoimisto ovat solmineet projektia koskevan sopimuksen. Projektin tavoitteena on selvittää nuorten alkoholin käytön laajuutta ja luonnetta sekä erityisesti sen yhteiskunnallisia kytkentöjä erityyppisissä yhteiskunnissa. Yhteyksiä on otettu maihin, joissa on tiedetty olevan käytettävissä valmiita aineistoja ja aiheesta kiinnostuneita tutkijoita. Tavoitteena oli saada projektiin mukaan sekä kehittyneiden teollisuusmaiden, keskitetyn talousjärjestelmän maiden ja kehitysmaiden edustajia että eri maanosien ja kulttuurien edustajia, jotta vertailuasetelmaa voitaisiin käyttää mahdollisimman tehokkaasti hyväksi. Kertomusvuoden aikana viimeisteltiin kansallisia raportteja. Projektin koordinoija: Salme Ahlström, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.
- 113 Alkoholistiäitien lasten kasvu ja kehitys. Tutkimus kartoittaa alkoholia raskauden aikana käyttäneiden äitien lasten kasvua ja kehitystä ensimmäisten elinvuosien aikana (4, 6, 12, 18 ja 24 kk:n iässä). Tutkimus tähtää kehityshäiriöiden varhaisdiagnostiikkaan ja kuntoutukseen. Tutkimusaineisto käsittää 80 lasta, joiden äidit ovat käyttäneet alkoholia raskauden aikana. Nämä äidit ovat raskauden aikana olleet erityisäitiyspoliklinikan hoidossa Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa. Kontrolliryhmässä on ei alkoholia käyttäneiden äitien lapsia (I kontrolliryhmä) ja vastasyntyneisyyskauden hapenpuutteelle altistuneita lapsia (II kontrolliryhmä). Kliiniset tutkimukset ovat loppuneet kesäkuussa 1988. Tutkimuksen raportointivai-

he on meneillään. Projektista on vuoden aikana pidetty neljä esitelmää kotimaassa. Tutkijat: Marja-Liisa Granström, Ilona Autti-Rämö, Leena Hilakivi ja Marit Korkman, Lastenlinnan sairaala.

- 116 Kroonisten alkoholistien kognitiiviset toiminnot. Projekti on päättynyt. Tutkimusraportti on jätetty marraskuussa 1989 tarkastettavaksi opinnäytteenä Helsingin yliopistoon. Tutkija: Pekka Saarnio, Helsingin yliopiston sosiaalipolitiikan laitos.
- 117 Alkoholin vaikutus testosteronin tuotantoon. Tutkimus on viety päätökseen. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää alkoholin kerta-annoksen vaikutuksia tärkeimmän miessukupuolihormonin, testosteronin tuotantoon. Tähän tarkoitukseen on kehitetty solumalli, joka perustuu rotan kivesten testosteronia tuottaviin Leydigin soluihin. Tätä mallia hyväksikäyttäen on tutkittu alkoholin vaikutusmekanismeja, ja on osoitettu että kyseessä on vastaavanlainen mekanismi mikä aiemmin on löydetty maksasoluista. Tulosten mukaan näyttäisi siltä, että mitokondrioiden aineenvaihdunnassa tapahtuvilla muutoksilla alkoholin palamisen aikana on varsin tärkeä merkitys steroidisynteesin estymisessä. Tämän alkoholin palamisen aiheuttaman estomekanismin on myös osoitettu toimivan koe-eläimissä, mikäli steroidisynteesiä on stimuloitu ihmisen istukan gonadotropiinilla. Solumallia käyttäen on siis voitu kontrolloidusti tutkia steroidisynteesin estymistä alkoholin aineenvaihdunnan aikana, osoittaa todennäköinen vaikutusmekanismi sekä osoittaa tämän mekanismin toimivuus koe-eläimissä. Tutkija: Arto Orpana, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, Kliinisen kemian laitos.

- 118 Päihdepalvelututkimus. Kolmella Etelä-Suomen kaupunkipaikkakunnalla tutkitaan sitä, miten päihdetapauksia kohdellaan eri huolto-, hoito- ja kontrollijärjestelmissä ja mikä on eri toimintajärjestelmien välinen työnjako. Tutkimuksessa selvitetään myös päihdetapausten aiheuttama kokonaisrasitus toimintajärjestelmille. Tutkimukseen sisältyy myös historiallinen näkökulma, ja tarkoituksena on kuvata päihdeongelmien luonnetta koskevien käsitysten muutosta ja sen heijastumista toimintajärjestelmiin sodanjälkeisenä aikana. Vuonna 1989 valmistui tutkimuksen ensimmäinen tulosraportti, jossa käsiteltiin asiakkaiden kokemuksia päihdepalveluista. Vastaava tutkija: Jussi Simpura, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos; tutkimusryhmään kuuluvat Marja Holmila, Sirkka-Liisa Säilä ja Esa Österberg, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.
- 119 Asetaldehydi ja proteiinimodifikaatio. Asetaldehydimodifikaation vaikutusta apolipoproteiini B:tä sisältävien lipoproteiinien (VLDL, IDL ja LDL) metaboliaa on tutkittu kokeellisesti kaneissa ja tämän jälkeen vapaaehtoisissa koehenkilöissä, ja metabolian on todettu muuttuvan. Asetaldehydimodifikaation vaikutusta LDL-partikkeliin on selvitetty aminohappoanalyysillä ja monoklonaalisilla vastaaineilla. Modifioidun LDL:n sitoutumista LDL-reseptoriin on selvitetty slot-blot -menetelmällä käyttäen naudan lisämunuaisen kuorikerroksen membraaneita. Tutkijat: Kari Kervinen ja Antero Kesäniemi, Oulun yliopistollinen keskussairaala, II sisätautien klinikka.

- 120 Addiktiot ja itsesäättely. Projektin tavoitteena on selvittää, missä määrin juomisen itsesäättelyä voidaan kehittää kognitiivis-behavioraalisiin menetelmiin eriasteisesti alkoholisoituneissa populaatioissa. Järvenpään sosiaalisairaalan osaprojektissa kokeiltiin kognitiivis-behavioraalista retkahduksen ehkäisyohjelmaa laitospöytätyössä. Sen tuloksia verrattiin sosiaalisairaalassa muuten annettavaan hoitoon. Kuluneen vuoden aikana on koottu valikoidun tietoa tutkimukseen osallistuneista, analysoitu kokeilun tuloksia ja kirjoitettu osaraportteja tulosten pohjalta. Toisessa osaprojektissa kokeiltiin kahta erityyppistä mini-interventiota varhaisemman vaiheen alkoholin ongelmakäyttäjiin. Kuluneen vuoden aikana jatkettiin aineiston analysointia. Kotimaassa pidettiin neljä projektiin liittyvää esitelmää. Lisäksi pidettiin neljä yhdestä useampaan päivään kestävästä kurssista päihde- ja terveydenhuollon työntekijöille. Tutkija: Anja Koski-Jännes, Sosiaalivaltio ja Alkoholitutkimussäätiö.
- 121 Pohjoismaiden ravintoloiden sosiaalishistoria - ravintoloiden ja ravintolaelinkeinon kehitys ja yhteiskunnallinen merkitys eri Pohjoismaissa 1880-luvulta 1980-luvulle. Koska tutkimusprojektilla ei ole ollut vuonna 1989 käytössä varsinaista tutkimusapurahaa, sitä on suoritettu muun työn ohessa. Vuoden 1989 aikana tutkimus on keskittynyt ainoastaan Suomen ja Islannin aineistojen analysointiin ja näiden maiden keskinäiseen vertailuun. Valmis- teilla on artikkeli suomalaisen ravintolakulttuurin kehityksestä kieltolain jälkeisenä aikana sekä artikkeli, jossa Islannin alkoholiolojen viimeaikojen suurten muutosten vaikutuksia vertaillaan Suomen vuoden 1969 suurten muutosten vaikutuksiin. Tutkija: Ilpo Koskikallio, Alkoholitutkimussäätiö.

- 122 Alkoholi ja dolikolit. Vuoden 1989 aikana tutkimusryhmämme löysi tautiryhmän (periytyvät lysosomaaliset sairaudet), joissa veren dolikolitasot ovat 3-7 kertaa normaalia korkeammat. Kyseessä on primaari havainto koko maailmassa. Muissa tavallisemmissa sairauksissa veren dolikolipitoisuudet ovat olleet normaalit. Koska myös alkoholi nostaa hieman veren dolikolitasoja, saattaa olla, että osa alkoholin "haittavaikutuksista" kohdistuu nimenomaan solujen lysosomeihin. Joka tapauksessa havaintomme on avannut mahdollisuuden mittaviin lisätutkimuksiin. Projektista on pidetty kotimaassa 15 esitelmää. Tutkijat: Mikko Salaspuro ja Risto Roine, Helsingin yliopistollinen keskussairaala, Alkoholisairauksien tutkimusyksikkö.
- 123 Päihdehuollon ammattityön teoriat ja käytännöt. Tutkimuksessa on jäsennetty lääkärin ja sosiaalityöntekijän ammattityössä soveltamia työorientaatioita ja tietopohjaa suhteessa asiakkaissa ilmenevään juoppouteen. Vuoden 1989 aikana vietiin loppuun tutkimuksen haastattelut, havainnointi ja kyselyaineiston käsittely. Tutkimuksen tulokset on raportoitu marraskuussa 1989 valmistuneessa lisen-siaattityössä. Tutkimuksen osia on raportoitu kahdeksassa kotimaassa pidetyssä esitelmässä. Tutkija: Juhani Lehto, Alkoholitutkimussäätiö.
- 125 Alkoholin kulttuuriset merkitykset suomalaisen kansanperinteen mukaan. Tutkimuksessa tarkastellaan agraarikulttuuriin palautuvaa "perinteistä juomista" analysoimalla erityyppisiä folkloreaineistoja sekä etnografisia kuvauksia 1700-1900-luvulta. Pääkohteena ovat käyttäjien alkoholikäsitketykset, kognitiiviset kulttuuriset mallit. Kotipolttokauden alkoholikulttuuri on käsitelty, samoin on analysoi-

tu alkoholinkäyttöä koskeva, Kansanrunousarkiston vastaajaverkolle lähetetty kysely. Tutkija: Satu Aho, Turun yliopiston kulttuurien tutkimuksen laitos.

- 126 Alkoholi televisiossa - tutkimus vastaanotosta. Tutkimuksessa on selvitetty kuuden dramatisoidun televisio-ohjelman alkoholisisällön vastaanottoa. Ohjelmia on esitetty joukolla ammattiyhdistysaktiiveja. Empiirinen aineisto koostuu vastaanottajien kirjoittamista teksteistä, ryhmäkeskusteluista ja henkilökohtaisista haastatteluista. Raportti valmistuu vuoden 1990 alussa. Tutkija: Marjatta Montonen, Alkoholitutkimussäätiö.
- 127 Alkoholismista toipuminen ja elämänhallinta - empiirisenä esimerkkinä kristillinen kääntymys. Teoreettisessa osassa hahmotetaan tutkimusteemalle adekvaattia ihmiskuvaa ja -käsitystä. Empiirisessä osassa tarkastellaan kristillistä kääntymystä toipumisen, raitistumisen ja elämänhallinnan saavuttamisen lähtökohtana. Tutkimuksessa on haastateltu 34 uskonratkaisun kautta raitistunutta, sosiaaliselta asemaltaan ja elämänhistorialtaan hyvin erityyppistä henkilöä. Tutkija: Jorma Niemelä, Alkoholitutkimussäätiö.
- 128 Päihdehuollon työntekijöiden ja asiakkaiden kommunikaatiotilanteet. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaista on päihdehuollon työntekijän ja asiakkaan välinen kielellinen vuorovaikutus. Aineisto on videoitu keväällä 1989 eräässä pääkaupunkiseudun sosiaalitoimistossa, ja se käsittää kahdeksan 30 - 40 minuutin mittaista asiakkaan ja työntekijän välistä keskustelua. Osa aineistosta on litteroitu ja sen lingvistinen analyysi aloitet-

tu. Aluksi keskitytään tarkastelemaan nimenomaan niitä keskustelun aineksia, joiden voi olettaa tuovan esiin juuri institutionaaliselle vuorovaikutukselle olennaisia seikkoja. Näitä ovat esimerkiksi pakon, välttämättömyyden ja mahdollisuuden ilmaiseminen, varausten ja suojausten luonne ja sijainti sekä palautteiden asema keskustelussa. Aiheesta on pidetty kolme esitelmää kotimaassa. Tutkija: Pirkko Nuolijärvi, Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

- 130 Kansainvälinen AA-projekti (International Collaborative Study of Alcoholics Anonymous, ICSAA). Projektiin osallistuu kahdeksan maata (Islanti, Itävalta, Meksiko, Puola, Ruotsi, Suomi, Sveitsi, Yhdysvallat). Alkoholitutkimussäätiö ja Maailman terveysjärjestön Euroopan aluetoimisto ovat solmineet projektia koskevan sopimuksen. Projektin toinen työkokous pidettiin Zaborowissa Puolassa lokakuussa 1989. Kokouksessa esitettiin joukko työpapereita ja hyväksyttiin kansainvälisen loppuraportin jäsentely ja sisällysluettelo. Klaus Mäkelä toimii edelleen projektin johtajana. Projektin tavoitteena on 1. tarjota vertaileva analyysi AA:sta kansainvälisenä sosiaalisena liikkeenä; 2. päästä ymmärtämään miten AA:n ohjelma saa kaikupohjaa eri kulttuureissa; 3. tutkia miten AA:n toimintamuodot sovitetaan erilaisiin kulttuurisiin ja oikeudellisiin ympäristöihin. Kansalliset projektit jakautuvat kolmeen osaan: 1. tilastollinen ja historiallinen kuvaus AA-liikkeestä kussakin maassa; 2. kyselytutkimus AA-ryhmien toiminnasta, AA-palavereista ja mahdollisesti myös yksittäisistä jäsenistä; 3. eri maissa kerättyjen AA-elämäntarinoiden vertaileva analyysi.

Projektin seuraava työkokous pidetään Kaliforniassa tammikuussa 1991. Tutkijat: Klaus Mäkelä ja Ilkka Arminen, Alkoholitutkimussäätiö sekä Pia Rosenqvist, Pohjoismainen päihdetutkimuslautakunta.

- 131 Nuorten aikuisten juomakulttuuri Suomessa ja Espanjassa. Tutkimuksessa vertaillaan haastatteluaineiston avulla juomisen kautta ilmeneviä kulttuurisia merkitysjärjestelmiä sellaisina kuin ne esiintyvät nuorten aikuisten puheessa. Tutkimuksen kohteena on yhteiskunnallisesti paikannetun ryhmän, kauppaoppilaiden, tapa jäsentää alkoholijuomien käyttöön liittyvää todellisuutta nyky-Suomessa ja nyky-Espanjassa. Tutkimusraportti valmistuu vuonna 1990. Tutkija: Eeva Pyörälä, Alkoholitutkimussäätiö.
- 132 AA-stooreista AA-liikkeeseen kognitiivisen rakenteen kantajana. Tutkimus on analyysivaiheessa. Vuoden 1990 aikana on tarkoitus analysoida edellisen vuoden kuluessa kerätyt (noin 40 kpl) 35-50-vuotiaiden kertomat AA-elämäntarinat. Aineistosta etsitään AA:n jäsenille strukturoitunutta kognitiivista skeemaa ja tarkastellaan sen saamia muotoja alkoholistien eri osaryhmissä (sukupuoli, sosiaaliset ryhmät). Rinnakkaiset tutkimushankkeet ovat samanaikaisesti käynnistymässä Israelissa, Puolassa ja Yhdysvalloissa. Kansainvälistä yhteistyötä varten on aiemmin laadittu aineiston keruun ja analyysin suuntaviivat. Tutkija: Ilkka Arminen, Alkoholitutkimussäätiö.

- 133 Äidin alkoholismin vaikutus sikiön hapetukseen, kasvun säätelyyn ja endokrinologiaan. Tässä työssä on tutkittu äidin alkoholismin vaikutusta sikiön hapetukseen, ja aiheesta valmistunut käsikirjoitus on lähetetty julkaistavaksi. Sikiön kasvun säätelystä on julkaistu käsikirjoitus. Osa tutkimustuloksista on analysoimatta ja tulokset julkaistaan myöhemmin. Aiheesta on pidetty kotimaassa kymmenkunta esitelmää vuoden 1989 aikana. Tutkijat: Erja Halmesmäki ja Olavi Ylikorkala, Helsingin yliopittollinen keskussairaala, Naistenklinikka.
- 134 Asunnottomien alkoholistien elämän määritykset ja sosiaalivaltiolliset palvelut. Elokuussa 1990 alka-va tutkimus tarkastelee Helsingin asunnottomien alkoholistien suhdetta sosiaalivaltiollisiin palveluihin. Tutkimus perustuu asunnottomien arjen ja elämism maailman (fenomenologisen ja etnograafisen) analysoinnin kautta muodostettujen tyyppien tarkasteluun palveluissa. Tyyppien, "agraari- ja urbaanipultsarin", yhteiskunnallisen ja sosialisatiokontekstien erilaisuuden sekä arjen määreiden erojen kautta tulkitaan toisaalta tyyppien itsensä toimintaa palveluissa ja toisaalta tarkastellaan, kuinka palveluagentit suhtautuvat näihin tyyppeihin. Tutkija: Jouni Kylmälä, Alkoholitutkimussäätiö.
- 135 Juomatavat ja huumausaineiden käyttö Dar es Salaamin alueella Tansaniassa. Tutkimus juomatavoista ja huumausaineiden käytöstä Dar es Salaamin alueella Tansaniassa on survey-tyyppinen 1.333 henkeä käsittänyt, sattumanvaraiseen, kaksivaiheiseen ryväsotantaan perustuva kyselytutkimus. Aineiston keruu on suoritettu vuonna 1988 kahdella maaseutupaikkakunnalla ja eräässä Dar es Salaamin kaupunginosassa. Aineisto käsittää myös 100 Dar es Salaamin

min yliopiston opiskelijaa vertailuryhmänä. Tutkimus on käynnistynyt osana Suomen Akatemian rahoittamaa poikkitieteellistä Tansanian alkoholioloja käsittelevää projektia yhteistyössä Helsingin yliopiston kehitysmaainstituutin ja Dar es Salaamissa sijaitsevan Muhimbili Medical Centerin (yliopistollinen keskussairaala) psykiatrian osaston kesken. Neljä tansanialaista tutkimusapulaista osallistui aineiston keruuseen. Tutkimus on kaksiosainen käsittäen juomatapoja ja huumausaineita koskevan tutkimuksen lisäksi paikallisten kotitekoisten ja tislattujen alkoholijuomien tuottoa koskevan osuuden. Tutkija: Johanna Maula, Alkoholitutkimussäätiö.

- 136 Etyloituneet proteiinit ja alkoholismi. Tutkimusprojektin tavoitteena on selvittää asetaldehydin, alkoholin ensimmäisen aineenvaihduntatuotteen, ja elimistön valkuaisaineiden välisiä sitoutumisreaktioita ja niiden aiheuttamia immunologisia vasteita sekä muutoksia proteiinien toiminnoissa. Asetaldehydin proteiineihin sitoutumisen osoittamiseksi alkoholistien veri- ja kudospäätteistä kehitetään immunologisia menetelmiä perustuen vasta-aineisiin asetaldehydin ja proteiinien välisille sidoskohdille. Näitä menetelmiä pyritään soveltamaan alkoholin käytön osoituskeinoksi, alkoholisairauksien diagnostiikkaan ja alkoholin aiheuttamien elinvaurioiden patogeneettisten mekanismien selvittämiseen. Tutkija: Onni Niemelä, Oulun yliopiston kliinisen kemian laitos.

- 137 Alkoholin vaikutus ihmisen kuuloaivokuoren toimintaan. Tutkimus alkaa 1.1.1990. Ihmisen kuuloaivokuori sisältää tunnistimia, detektoreita, kaikille sellaisille kuuloympäristön piirteille, jotka välittävät organismille informaatiota. Osa näistä piirretunnistimista on "fylogeneettisesti vanhoja" eli niiden taustalla oleva hermoverkko on kytkeytynyt toimimaan tietyllä tavalla jo ihmisen varhaiskehityksen aikana. Tällaisia ovat esim. äänen voimakkuutta ja suuntaa tunnistavat verkot. Toisaalta osa piirretunnistimista on organisoitunut myöhemmin lajinkehityksessä ja yksilönkehityksessä. Viimeksimainituista ovat esimerkkinä puheen tunnistamisen kannalta olennaisille kuuloympäristön piirteille, kuten lyhytkestoisille formanttitransitioille, virittyneet tunnistimet. Projektissa tutkitaan, vaikuttaako pienehkö alkoholimäärä eri tavoin aivokuoren magneettisissa vasteissa heijastuvien piirre- ja tunnistinsolujen aktivaatioon. Hypoteesina on, että mitä kehityshistoriallisesti varhaisemmassa vaiheessa tunnistinsolut ovat virittyneet, sitä vähemmän alkoholilla on niihin vaikutusta. Tällöin esim. vieraan kielen foneemien tunnistamiseen liittyvien tunnistimien toiminta saattaa helketä voimakkaasti, vaikka esim. yksinkertaiset taajuustunnistimet toimivat lähes normaalisti. Magnetoenkefalografian avulla voidaan mitata myös ihmisen lyhytkestoisen kuulomuistin kestoa. Tarkoituksena on tutkia, miten alkoholi vaikuttaa tähän muistijärjestelmään käytettäessä erittyttäviä ärsykemateriaaleja. Mikäli alkoholi lyhentää tämän muistin aikavakiota, se vaikuttaa myös ärsykeissä esiintyvien erojen huomaamiseen ja siten ympäristömuutosten orientoiva vaikutus heikkenee. Projektissa tutkitaan myös miten alkoholi vaikuttaa ihmisen

tarkkaavaisuutta ylläpitäviin aivomekanismeihin.
Tutkijat: Mikko Sams, Riitta Hari ja Josi Rif,
Teknillinen Korkeakoulu, Kylmälaboratorio.

- 138 GABA-A -reseptorit alkoholihumalan eläinmallissa.
Tutkimuksessa selvitetään GABA-A -reseptorien o-
suutta alkoholin humalluttavissa vaikutusmekanis-
meissa. Eläinmallina käytetään Alkon tutkimuslabo-
ratoriossa valikoidusti jalostettuja, alkoholiherk-
kydeltään eroavia AT- ja ANT-rottakantoja. Rot-
takantojen eri aivoalueiden solukalvojen GABA-A
-reseptorien määriä ja ligandien sitoutumisomina-
isuuksia verrataan reseptoriin sitoutuvilla, radio-
aktiivisesti leimatuilla ligandeilla. GABA-A -re-
septoreihin liittyneiden kloridikanavien läpi ta-
pahtuvaa kloridivirtausta sekä alkoholin ja resep-
torin välityksellä vaikuttavien lääkeaineiden vai-
kutusta kloridivirtaukseen rottien aivohomogena-
ateissa tutkitaan radioaktiivisen kloridi-isotoopin
avulla. Tutkija: Mikko Uusi-Oukari, Tampereen yli-
opiston biolääketieteen laitos.

A p u r a h a t

Vuoden aikana maksettiin apurahoja seuraavasti: aikaisempiin päätöksiin perustuvat tutkimussopimusapurahat 705.157 markkaa, vuoden aikana myönnetyt ja maksetut tutkimussopimusapurahat 239.787 markkaa sekä vuoden aikana myönnetyt ja maksetut varsinaiset apurahat 738.245 markkaa. Valtaosa apurahoista myönnettiin syksyllä tapahtuneen haun perusteella. Tällöin käsiteltiin 76 hakemusta, ja apuraha myönnettiin 30 hakijalle. Hakemusten yhteissumma oli 4.643.844 markkaa.

Varsinaiset apurahat

Valtiot.lis. Timo Alanko 40.000 mk:

Kulutussimulointi

Läaket.lis. Rauno Heikkinen, dos. Simo Näyhä ja lääket.
tri Onni Kari-Koskinen 23.000 mk:

Seitsemännen päivän adventistien kuolleisuus Suomessa

Dos. Matti Hillbom 9.000 mk:

Alkoholi, tupakka ja aivoinfarkti

Valtiot.kand. Nils Holmberg 41.718 mk:

Kognitiiviset hoito-ohjelmat ja psykologiset muutokset
alkoholiongelmaisilla

Yht.kand. Sointu Häkkinen ja sosionomi Keijo Häkkinen
10.000 mk:

Suomalaiset kadunmiehet Tukholmassa

Valtiot.lis. Margaretha Järvinen 45.000 mk (Heikki Wariksen apuraha):

"Kvinnor och alkohol" som samhällsproblem

Dos. Jaakko Kaprio, prof. Richard Rose, lääket.tri Kalle Romanov ja prof. Markku Koskenvuo 35.000 mk:
Perimän ja ympäristön vaikutus alkoholin käyttöön

Valtiot.kand. Leena Keinänen 20.000 mk:
Reiska - tapaustutkimus yhteiskuntaan sopeutumattomuudesta

Dos. Veikko Koivisto ja tekn.yo Ulla-Maija Koivisto 64.000 mk:
Etanolin aiheuttaman insuliiniresistenssin mekanismi

Valtiot.tri Timo Kortteinen 6.000 mk:
Maatalous, maatalouspolitiikka ja alkoholijuomien saatavuus Euroopan Yhteisössä

Lääkäri Päivi Kärkkäinen 41.000 mk:
Beta-hexosaminidaasi alkoholin suurkulutuksen mittarina

Lääket.lis. Anne Lamminpää 34.000 mk:
Lasten alkoholimyrkytykset ja alkoholimyrkytysten epidemiologia

Valtiot.kand. Päivi Mäkelä 35.000 mk:
Suomalaiset itsemurhatyypit: tutkimus itsemurhaa edeltäneistä elämäntilanteista miehillä ja naisilla Suomessa vuonna 1987

Dos. Pekka Männistö 12.500 mk:
Alkoholin ja kolinerogisten hermoratojen vuorovaikutus muistiin

Valtiot.lis. Teuvo Peltoniemi 22.800 mk:
PAVI-tutkimuksen loppuraportin julkaisukuntoon saattaminen

Prof. Raimo Pullat 12.000 mk:
Pirtun salakuljetus

Dos. Markku Savolainen ja lääket.kand. Minna Hannuksela
95.000 mk:

Alkoholin HDL-kolesterolia lisäävä vaikutusmekanismi

Lääket.lis. Kaija Seppä, fil.kand. Pekka Sillanaukee ja
dos. Timo Koivula 45.000 mk:

Alkoholin suurkulutuksen uudet markkerit

Fil.kand. Marjo-Riitta Simpanen 10.000 mk:
Juho Rissanen ja raittiusliike

Valtiot.kand. Jukka-Pekka Takala 9.227 mk:

Alkoholihoidtojärjestelmien kehityksen kansainvälinen
vertailu

Dos. Matti Välimäki 70.000 mk:

Alkoholi ja naisten ja miesten HDL-lipoproteiini

Dos. Hannele Yki-Järvinen ja lääket.lis. Ilpo Puhakainen
65.000 mk:

Etanoli ja glukoneogeneesi

Laudaturtyöt

Yht.kand. Esa Uski 5.000 mk:

Näkökulma suomalaisen alkoholikulttuurin tutkimiseen;
Role-playing -metodin sovellutus

Tutkimussopimusapurahat

Syksyn hakukierroksen perusteella päätettiin myöntää uusia tutkimussopimusapurahoja vuodeksi 1990 seuraavasti:

Valtiot.kand. Jouni Kylmä 30.990 mk:
Pultsarit ja palvelut

Valtiot.kand. Juhani Lehto 43.440 mk:
Juoppouden sääntely avoimuuden ammatillisena auttamistyönä

Valtiot.kand. Johanna Maula 87.512 mk:
Juomatavat ja huumausaineiden käyttö Dar es Salaamin alueella Tansaniassa

Valtiot.kand. Marjatta Montonen 83.076 mk:
Televisio-ohjelmat resurssina - tutkimus alkoholisisäilön aktiivisesta hyödyntämisestä

Lääket.tri Onni Niemelä 104.000 mk:
Asetaldehydi-adduktit

Dos. Mikko Sams, dos. Riitta Hari ja fil.yo Josi Rif 97.269 mk:
Alkoholin vaikutus ihmisen kuuloaivokuoren toimintaan

Fil.kand. Mikko Uusi-Oukari 84.576 mk:
GABA-A -reseptorit alkoholihumalan eläinmallissa

M u u t o i m i n t a

Muu toiminta kotimaassa

Salme Ahlström oli kertomusvuonna Alkon kirjasto- ja tietopalvelun ohjausryhmän Alkoholitutkimussäätiötä edustava jäsen ja Raittiuden ystävät ry:n kirjastotoimikunnan Alkoholitutkimussäätiötä edustava jäsen.

Klaus Mäkelä oli kertomusvuonna vuoden 1987 alkoholikomitean jäsen, alkoholi- ja huumeneuvoston jäsen, A-kliinikkasäätiön valtuuskunnan jäsen, lääkintöhallituksen pysyvä asiantuntija alkoholitutkimuksen alalla, sosiaalihuollituksen pysyvä asiantuntija alkoholipolitiikan alueella ja Alkoholipolitiikan toimitusneuvoston jäsen.

Kertomusvuoden aikana säätiön sopimustutkijat esittelivät tuloksiaan lukuisissa esitelmissä kotimaassa.

Kansainvälinen yhteistyö

WHO:n kanssa yhteistyö on jatkunut monella tasolla. Salme Ahlström ja Klaus Mäkelä kuuluvat jäseninä WHO:n asiantuntijaelimeen Expert Advisory Panel on Drug Dependence and Alcohol Problems. Marja Holmila otti osaa WHO:n Consultation Group on Family and Community Response to Drug Abuse -ryhmän kokoukseen Genevessä 26.-29.6.1989.

Pohjoismaiden päihdetutkimuslautakunta (NAD) jatkoi toimintaansa Helsingissä. Suomalaiset jäsenet lautakunnassa vuonna 1989 olivat Elina Haavio-Mannila, Jussi Simpura ja Usko Puustinen; varamiehinä olivat Leo Hirvonen, Kari Poikolainen ja Jarkko Eskola. Lautakunnan puheenjohtajana toimi professori Eckart Kühlnhorn Ruot-

sista. Pia Rosengvist ja Christoffer Tigerstedt ovat toimineet lautakunnan sihteeristön tehtävissä. Lautakunnalla oli kertomusvuonna kaksi kokousta.

Lautakunta on kuluneen vuoden aikana toiminut mm. seuraavilla aloilla:

NAD:in uusi toimintaohjelma valmistui. Christoffer Tigerstedt oli laatinut ohjelman NAD:in toivomusten ja ehdotusten pohjalta.

NAD:in asettama HIV-työryhmä kokoontui 24.2.1989 Tukholmassa. Työryhmän tehtävänä on seurata tilannetta ja raportoida oman maansa tilanne vuosittain järjestettävässä työryhmän kokouksessa.

Pohjoismaiset biologiset alkoholitutkijat (BAR) tapasivat 9. - 12.4.1989 Varbergissa Ruotsissa. BAR-yhteistyöryhmään kuuluu Kai Lindros.

NAD järjesti tutkijakokouksen aiheesta lääkkeet ja alkoholi pohjoismaisissa terveys- ja elintasotutkimuksissa (21. - 22.8.1989 Tukholmassa).

NAD järjesti seminaarin aiheesta EY, alkoholi ja Pohjoismaat (26. - 28.10.1989 Tanskassa). Suomesta osallistuiivat Jorma Hentilä, Pentti Karhu, Timo Kortteinen, Kari Paaso, Bertil Roslin, Jussi Simpura, Antti Somervuori, Kerstin Stenius ja Esa Österberg.

NAD on tukenut Alkoholpolitik - Tidskrift för nordisk alkoholforskning -aikakauslehteä rahoittamalla lehden toimituksen kokoukset vuonna 1989. Suomesta toimitukseen kuuluu Juha Partanen.

NAD on tukenut yksittäisiä tutkijoita ja tutkimusryhmiä; se on mm. kustantanut Esa Österbergin ym. tilastoimatonta alkoholinkäyttöä tutkivan työryhmän kokouksen. Ilpo Koskikalliolle myönnettiin määräraha ravintolatutkimusta varten. Matka-apurahan saaneet suomalaiset olivat Päivi Mäkelä ja Timo Kortteinen.

Suomen ja Neuvostoliiton alkoholitutkimusyhteistyötä harjoitettiin sekä tieteellis-teknisen yhteistyökomitean sosiologian työryhmän että maiden terveysministeriöiden välisen sopimuksen puitteissa. Vuonna 1989 käynnistyi suomalais-neuvostoliittolainen vertaileva tutkimus nuorison alkoholinkäytöstä ja sen sosiaalisesta kontrollista, vastaavina tutkijoina Salme Ahlström ja L.N. Rybakova. Salme Ahlström ja Jussi Simpura vierailivat Moskovassa Suomen ja Neuvostoliiton tieteellis-teknisen yhteistyökomitean tutkijanvaihdon puitteissa helmikuussa. Anja Koski-Jännes piti esitelmän Neuvostoliiton terveysministeriön järjestämässä symposiossa *New Approaches to Treatment of Alcoholism and Drug Dependences*, joka pidettiin Gagryssa Neuvostoliitossa 28.-30.3.1989; B.M. Levin, L. Rybakova, M. Podznjakova ja S. Klimova Neuvostoliiton tiedeakatemian sosiologian instituutin alkoholitutkimusyksiköstä vierailivat Suomessa toukokuussa.

Yhteistyössä NIAAA:n kanssa toteutettavan projektin *International Project on Adolescent Drinking (IPAD)* koordinaattoreina ovat Salme Ahlström ja Tom Harford (NIAAA).

NIAAA ja Kalifornian yliopisto järjestivät *Second Meeting of the Collaborative Alcohol-Related Longitudinal Project* -kokouksen San Franciscossa 31.7. - 4.8.1989. Salme Ahlström otti osaa kokoukseen ja piti siellä esitelmän.

Klaus Mäkelä toimi *Kettil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol* -järjestön varapuheenjohtajana kesäkuuhun 1989 ja puheenjohtajana kesäkuusta 1989 alkaen sekä Esa Österberg hallituksen jäsenenä kesäkuuhun 1989 ja sihteeri-rahastonhoitajana kesäkuusta 1989 alkaen. *Kettil Bruun Society*in vuosittainen kokous pidettiin Maastrichtissa Hollannissa 11. - 17.6.

1989. Timo Alanko, Anja Koski-Jännes, Klaus Mäkelä, Juha Partanen, Eeva Pyörälä ja Jussi Simpura esittelivät siellä tutkimuksiaan.

Salme Ahlström toimi ICAA:n johtokunnassa, joka kokoontui Lausannessa Sveitsissä 25. - 26.2.1989 ja Pontault-Combault'ssa Ranskassa 4.6.1989. Hän oli myös ICAA:n sektioitten puheenjohtajiston koordinaattorina ja jäsenenä komiteassa, joka suunnittelee ICAA:n toimintaa vuosiksi 1990-1992. Komitea piti kokouksen Lausannessa 7. - 8.10.1989. Samoin Salme Ahlström oli kongressin The 34th International Institute on the Prevention and Treatment of Alcoholism kansainvälisen ohjelmakomitean jäsen. Komitea kokoontui Lausannessa 26.2.1989. Salme Ahlström toimi yhdessä Tom Harfordin kanssa ICAA:n epidemiologiasektion puheenjohtajana. Esa Österberg toimi jäsenenä Alcohol Policy -sektion suunnitteluryhmässä. ICAA järjesti 34th International Institute on the Prevention and Treatment of Alcoholism -kongressin 5.-9.6.1989 Pontault-Combault'ssa Ranskassa. Kokoukseen osallistuivat Salme Ahlström, Tapio Kirsi, Marjatta Montonen, Pekka Sulkunen ja Esa Österberg.

Esa Österberg vieraili Generation Publications -laitoksessa Örnskoldsvikissa Ruotsissa 22. - 24.4.1989. Marja Holmilan vierailun kohteena oli National Centre for Research on Alcohol and Drug Abuse, Curtin University of Technology, Perth, Western Australia, 31.7. - 11.8.1989 ja National Drug and Alcohol Research Centre, University of New South Wales, Sydney, Australia, 18.8.-31.8.1989. Klaus Mäkelä oli Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning -yksikön vieraileva tutkija 21.8. - 22.9.1989. Pekka Sulkunen osallistui professori A.J. Greimasin seminaariin Pariisissa marras-joulukuussa 1989.

John Duffy Edinburghin yliopistosta vieraili säätiössä 16.4. - 1.6.1989 ja Sturla Nordlund Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskningista Oslosta puolestaan 1. - 11.11.1989. Muista vuoden aikana vierailleista tutkijoista mainittakoon B.M. Levin, L. Rybakova, M. Podznjakova ja S. Klimova (Sosiologian tutkimusinstituutti, Moskovasta), Herman Fahrenkrug (Schweizerische Fachstelle für Alkoholprobleme), Galina Starovoitova (Neuvostoliiton tiedeakatemian etnologian instituutti, Moskova), Peter Anderson (Health Education Authority Unit, Oxford) sekä lisäksi seuraavat lyhytaikaisemmat vieraat: Eckart Kühlhorn (Tuhkolman yliopisto), Ole-Jørgen Skog (Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning, Oslo), Hanne Colling (Kööpenhamina), Sidsel Eriksen (Kööpenhamina), Ljudmila Iodkovskaja (Moskova), Dobrochna Wojcik (Varsova), Edna Oppenheimer (Lontoo), Derek Rutherford ja Tony McGuinness (Lontoo) sekä Tore Meistad (Oslo).

Muista esitelmistä ja kokouksista mainittakoon:

Scarboroughissa Kanadassa pidettiin 11. - 16.3.1989 Symposium on Experiences with Community Action Projects for the Prevention of Alcohol and Other Drug Problems. Marja Holmila otti osaa symposioon ja piti siellä esitelmän.

Satu Apo osallistui Uppsalassa 24. - 26.3.1989 järjestettyyn konferenssiin Alkohol och nykterhet ja piti siellä esitelmän.

Pekka Sulkunen piti esitelmän kesäkuussa 1989 Liègen yliopistossa Ranskassa.

Mikko Salaspuro piti 1.6.1989 esitelmän Umeåssa järjestetyssä XXII Nordiska Gastroenterologmöte -kokouksessa.

Mikko Salaspuro piti esitelmän 1989 RSA:n tieteellisessä konferenssissa Beaver Creekissä U.S.A.:ssa 10. - 15.6. 1989.

16.6.1989 Mikko Salaspuro piti esitelmän New Yorkissa professori Lieberin laboratoriossa.

Meeting of the European Federation of Child Neurology Societies -kokous pidettiin Prahassa 25. - 28.6.1989. Marja-Liisa Granström piti siellä esitelmän.

Marit Korkman piti esitelmän konferenssissa 12th European Conference of the International Neuropsychological Society, joka pidettiin Antwerpenissa Belgiassa 5.- 8.7.1989.

Teuvo Peltoniemi osallistui Fifth World Congress of Victimology -kongressiin Acapulcossa Meksikossa 26.- 30.7.1989 ja piti siellä esitelmän.

Salme Ahlström osallistui Society for the Study of Social Problemsin järjestämään 39th Annual Meeting -kokoukseen, joka pidettiin 31.7. - 6.8.1989 Berkeleyssä Kaliforniassa.

31.8.1989 Mikko Salaspuro johti puhetta EASL 24th Meeting -kokouksessa Münchenissa Saksassa.

4.9.1989 pidettiin Brysselissä Belgiassa 2nd ESBRA Congress, jossa Mikko Salaspuro johti puhetta ja piti poster-esityksen.

Päivä Kärkkäinen piti esitelmän XII European Congress on Pathology -kongressissa, joka pidettiin Portossa Portugalissa 3. - 9.9.1989.

Klaus Mäkelä piti esitelmän Vinmonopoletin seminaarissa Osllossa 7.9.1989.

Klaus Mäkelä piti esitelmän Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskningissa Osllossa 12.9.1989.

Esa Österberg osallistui First World Conference on Accident and Injury Prevention -konferenssiin, joka pidettiin 17. - 20.9.1989 Tukholmassa.

Klaus Mäkelä esitteli Alkoholitutkimussäätiötä ja Alkoholipoliittista tutkimuslaitosta Pohjoismaisen sosiaalipoliittisen komitean kokouksessa Helsingissä 30.10.1989.

Keijo Rahkonen teki esitelmämatkan marraskuussa Alcohol Research Groupiin Berkeley'iin U.S.A.:han.

Pekka Sulkunen esitelmöi Haut Comité d'Etudes et d'Information sur l'Alcoolisme -elimen järjestämässä bienaalissa marraskuussa 1989 Pariisissa.

T a l o u s

Säätiön menot nousivat 2.288.953 markkaan vuonna 1989. Valtaosa, 1.777.286 markkaa, käytettiin tutkimustoimintaan. Kirjojen myynnistä kertyi tuloja 4.584 markkaa. Säätiön menot eivät anna oikeata kuvaa kokonaismenoista, koska Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaan Alko suorittaa valtaosan hallintoon liittyvistä kuluista. Säätiön yliopistoille sijoitettujen projektien laitospalkat taas katetaan suurelta osin yliopistojen varoilla.

SÄÄTIÖN TOIMINTAAN LIITTYVIÄ JULKAISUJA

- Ahlström, Salme & Arja Rimpelä & Matti Rimpelä & Päivi Pykäri: Nuoret ja alkoholi. Nuorten terveystapatutkimus. Julkaisuja 3/1989. Helsingin yliopiston kansanterveystieteen laitos, Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos: Helsinki 1989.
- Ahola, Eija: Happy hours - uuden keskiluokan ravintola-elämää. Hanki ja Jää: Helsinki 1989.
- Andersson, Sture & Erja Halmesmäki & Martti Koivusalo & Risto Lapatto & Olavi Ylikorkala: Placental alcohol metabolism in chronic alcohol abuse. Biology of the Neonate 56: 90-93, 1989.
- Apo, Satu: Suullinen runous - vuosisatainen traditio; Nainen ja kuolema. Karjalaiset itkuvirret; Viettelijä ja vietelty. Keski-aikaan viittaavat kansanballadit; Valitus ja viha: lyyrinen laulurunous; Uusi kansanlaulu: arkkiveisut ja rekilaulut. Teoksessa Maria-Liisa Nevala (toim.): "Sain roolin johon en mahdu". Suomalaisen naiskirjallisuuden linjoja, 21-38, 45-53, 154-181, 278-283. Otava: Helsinki 1989.
- Apo, Satu: Miehet juovuksissa - Ei ole totta. Teoksessa Satu Apo, Gun Herranen, Ulla Piela (toim.): Pekka Laaksonen 50 vuotta 18.10. 1989. Juhlajulkaisu ystäviltä, 8-15. Turku - Helsinki 1989.
- Duckert, F. & Koski-Jännes, A. & Rönneberg, S. (toim.): Perspectives on controlled drinking. NAD-publication Nr 17, 128: Helsinki 1989.
- Haavio-Mannila, Elina & Marja Holmila: Familie und Alkoholismus. Teoksessa Nave-Herz, R. and Markefka, M. (toim.): Handbuch der Familien- und Jugendforschung, 595-606. Luchterhand Verlag: Neuwied und Frankfurt am Main, 1989.
- Hakkarainen, Pekka: A cultural perspective on drug use. Teoksessa Ragnar B. Waalberg (toim.): Prevention and Control/Realities and Aspirations. Proceedings of the 35th International Congress on Alcoholism and Drug Dependence, Oslo, Norway, 31.7. - 6.8. 1988, Vol. II, 177-184. National Directorate for the Prevention of Alcohol and Drug Problems: Oslo 1989.

- Halmesmäki, Erja: Alkoholien suurkulutus raskausaikana. Suomen Lääkärilehti 44(5): 384-387, 1989.
- Halmesmäki, Erja & Matti Välimäki & Sirkka-Liisa Karonen & Olavi Ylikorkala: Low somatomedin C and high growth hormone levels in newborns damaged by maternal alcohol abuse. Obstetrics & Gynecology 74(3): 366-370, 1989.
- Halmesmäki, Erja & Matti Välimäki & Risto Roine & Reino Ylikahri & Olavi Ylikorkala: Maternal and paternal alcohol consumption and miscarriage. British Journal of Obstetrics and Gynaecology 96: 188-191, 1989.
- Holmberg, Nils: Henkilökohtainen ongelma. Alkoholipoliittikka 54(5): 240-252, 1989.
- Holmberg, Nils: Kognitiv beteendeterapi och Minnesota-modellen. Alkoholpolitik - Tidskrift för nordisk alkoholforskning 6(4): 191-201, 1989.
- Holmila, Marja: Miksei juoppo ole myös hoidon suurkuluttaja? Alkoholipoliittikka 54(6): 297-305, 1989.
- Holmila, Marja & Raija Ahtola & Kerstin Stenius: Asiakkaiden mielipiteitä juoppouden hoidosta. Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimusseloste n:o 182: Helsinki 1989.
- Jukkola, Arja & Onni Niemelä: Covalent binding of acetaldehyde to type III collagen. Biochemical and Biophysical Research Communications 159(1): 163-169, 1989.
- Keso, L. & Salaspuro, M.: Laboratory tests in the follow-up of treated alcoholics: How often should testing be repeated? Alcohol & Alcoholism 1989; in press.
- Keso, L. & Salaspuro, M.: Follow-up of drinking behaviour after inpatient treatment for alcoholism; the use of laboratory markers. British Journal of Addiction; in press.
- Keso, L. & Salaspuro, M.: Comparative value of self-report and blood tests in assessing outcome amongst alcoholics. British Journal of Addiction 1989; in press.

- Keso, L. & Salaspuro, M.: Laboratory markers as compared to drinking measures before and after inpatient treatment for alcoholism. *Alcoholism Clin Exp Res* 13: 449-452, 1989.
- Kiianmaa, Kalervo & Boris Tabakoff & Toshikazu Saito (toim.): Genetic aspects of alcoholism. Finnish Foundation for Alcohol Studies Vol. 37: Helsinki 1989.
- Kirsi, Tapio: Raittiusliike ja julkinen sana. *Alkoholipolitiikka* 54(2): 85-86, 1989.
- Kirsi, Tapio: Henkilökohtainen ja arka asia. *Alkoholipolitiikka* 54(5): 253-258, 1989.
- Kolaczynski, Jerzy W. & Reino Ylikahri & Matti Härkönen & Veikko A. Koivisto: The acute effect of ethanol on counterregulatory response and recovery from insulin-induced hypoglycemia. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism* 67(2): 384-388, 1988.
- Kortteinen, Timo: Agricultural alcohol and social change in the Third World. Finnish Foundation for Alcohol Studies Vol. 38: Helsinki 1989.
- Koski-Jännes, Anja: Learning to control one's drinking - a semiotic analysis. Teoksessa Fanny Duckert, Anja Koski-Jännes and Sten Rönnerberg (toim.): Perspectives on controlled drinking, 25-38. NAD-Publication Nr 17: Helsinki 1989.
- Koski-Jännes, A. & Pirkkanen, R.-L. & Poropudas, K. & Toivonen, R.: Kognitiivis-analyttinen psykoterapia: Anthony Rylen malli. Teoksessa Toskala, A. (toim.): Oppimisterapioiden menetelmiä ja taustateorioita. Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen tutkimuksia ja selvityksiä 4/1989, 165-176: Jyväskylä 1989.
- Kärkkäinen, P. & Poikolainen, K. & Salaspuro, M.: Serum B-hexosaminidase as a marker of heavy drinking. *Alcoholism Clin Exp Res* 1989; in press.
- Kärkkäinen, P. & Jokelainen, K. & Roine R. et al.: The effects of moderate drinking and abstinence on serum and urinary B-hexosaminidase levels. *Drug and Alcohol Dependence* 1989; in press.
- Lamminpää, Anne & Jussi Vilska: Tavallisimmat sairauksissa hoidetut lääkeyrkytykset 1978-1984. *Suomen Lääkärilehti* 43(32): 3144-3148, 1988.

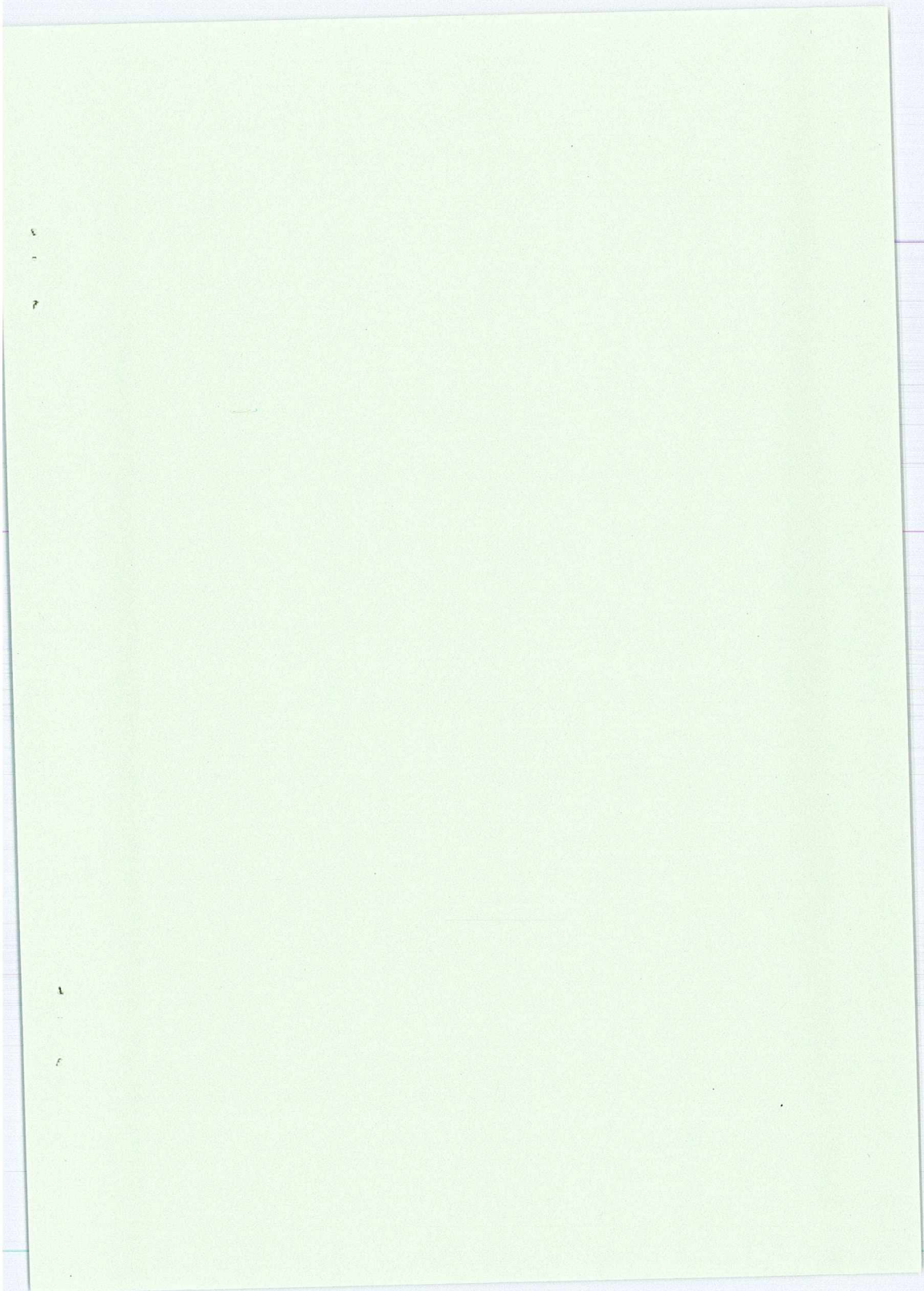
- Lamminpää, Anne & Jussi Vilska: Tavallisimmat sairaa-
loissa hoidetut teknisten kemikaalien aiheuttamat
myrkytykset 1978-1984. Suomen Lääkärilehti 44(1-
2): 22-27, 1989.
- Lehto, Juhani: Juoppouden sääntely ammatillisena aut-
tamistyönä. Sosiaalipolitiikan lisensiaattityö,
Helsingin yliopisto, Marraskuu 1989.
- Lehto, Juhani: Ei aina käy niin kuin haaveillaan. Sosi-
aalihuollon tulevaisuus, keskustelualoitteita 8.
Sosiaalhallitus: Helsinki 1989.
- Lehto, Juhani: Frihetsberövanden, vårdtvång och förne-
kande av missbruksproblem. Alkoholpolitik 6(1): 1-
7, 1989.
- Lehto, Juhani: Måste man tvinga missbrukare att utnyttja
sina rättigheter? Alkoholpolitik 6(2): 86-87, 1989.
- Lehto, Juhani: Tarvitsevatko rattijuopot hoitoa? Suomen
Lääkärilehti 44(17): 1839-1843, 1989.
- Lindqvist, Leena & Pekka H. Mäenpää & A. Reeta Pösö:
Functional significance of aminoacyl-tRNA synthet-
ase complex in the aminoacylation of tRNA^{Met} isoac-
ceptors. Biochemical and Biophysical Research Com-
munications 163(1): 513-519, 1989.
- Malmieniemi, Outi: GABA_A receptor complex in rat brain:
effects of taurine and ethanol on ligand binding.
Acta Universitatis Tamperensis, ser A, vol 275.
University of Tampere: Tampere 1989.
- Malmieniemi, Outi & Esa R. Korpi: Diazepam-insensitive
[³H]Ro 15-4513 binding in intact cultured cerebel-
lar granule cells. European Journal of Pharmacology
169: 53-60, 1989.
- Muuronen, Antti & Hans Bergman & Thomas Hindmarsh &
Tiina Telakivi: Influence of improved drinking
habits on brain atrophy and cognitive performance
in alcoholic patients: A 5-year follow-up study.
Alcoholism: Clinical and Experimental Research
13(1): 137-141, 1989.
- Mäkelä, Klaus & Jussi Simpura: Issledovanija problem
alkogolizma v Finlandii. Vaprosy Narkologii 3(3):
32-37, 1989.

- Neuvonen, P.J. & P. Kuusisto & V. Manninen & H. Vapaatalo & T.A. Miettinen: The mechanism of the hypocholesterolaemic effect of activated charcoal. *European Journal of Clinical Investigation* 19: 251-254, 1989.
- Niemelä, Jorma: Kohtaavatko kysyntä ja tarjonta päihdehuollossa? *Sosiaaliturva* 77(11): 488-489, 1989.
- Niemelä, Jorma: Hoitoväki otti kantaa alkoholipolitiikkaan. *Sosiaalinen aikakauskirja* 83(2): 55-56, 1989.
- Niemelä, Jorma & Tuula Huomo (toim.): Suojaa ja sielunhoitoa? *Sininauhaliiton vuosikirja* 1989. *Sininauhaliitto: Helsinki* 1989.
- Niemelä, Onni: Etyloituneet proteiinit ja alkoholismi. *Duodecim* 104(14): 1028-1031, 1988.
- Niemelä, Onni & Leila Risteli & Eero A. Sotaniemi & Frej Stenbäck & Juha Risteli: Serum basement membrane and type III procollagen-related antigens in primary biliary cirrhosis. *Journal of Hepatology* 6: 307-314, 1988.
- Orpana, A.K. & Eriksson, C.J.P. & Härkönen, M.: Ethanol-induced inhibition of testosterone biosynthesis in rat Leydig cells: Role of culture medium composition. *Journal of Steroid Biochemistry* 1989; in press.
- Partanen, Juha and Marjatta Montonen: Alcohol and the mass media. *EURO Reports and Studies* 108. World Health Organization, Regional Office for Europe: Copenhagen 1988.
- Piispa, Matti & Tapio Kirsi: Hyvää elämää etsimässä. Tutkimus elintavoista ja yhdistystoiminnasta. Suomen Raittiusjärjestöt ry: Helsinki 1989.
- Pulkkinen, Lea: Delinquent development: theoretical and empirical considerations. Teoksessa M. Rutter (toim.): The power of longitudinal data: Studies of risk and protective factors for psychosocial disorders. Cambridge University Press:
- Rahkonen, Ossi & Salme Ahlström: Trends in drinking habits among Finnish youth from 1973 to 1987. *British Journal of Addiction* 84(9): 1075-1083, 1989.

- Roine, R.P. & Humaloja, K. & Hämäläinen, J. & Nykänen, I. & Ylikahri, R. & Salaspuro, M.: Significant increases in urinary dolichol levels in bacterial infections, malignancies and pregnancy but not in other clinical conditions. *Ann Med* 21: 13-16, 1989.
- Roine, R.P. & Eriksson C.J.P. & Ylikahri, R. & Penttilä, A. & Salaspuro, M.: Methanol as marker of alcohol abuse. *Alcoholism Clin Exp Res* 13: 172-175, 1989.
- Roine, R.P. & Nykänen, I. & Ylikahri, R. & Heikkilä, J. & Suokas, A. & Salaspuro, M.: Effect of alcohol on blood dolichol concentration. *Alcoholism Clin Exp Res* 13: 519-522, 1989.
- Saarnio, Pekka: Ajatuksia alkoholiaddiktion "loogikasta". *Alkoholipolitiikka* 54(2): 88, 1989.
- Salaspuro, M.: The organ pathogenesis of alcoholism; Liver and gastrointestinal tract. Teoksessa H.W. Goedde and D.P. Agarwall (toim.): *Alcoholism Biomedical and Genetic Aspects*, 133-166. Pergamon Press: New York 1989.
- Salaspuro, M.: Characteristics of laboratory markers in alcohol related organ damage. *Scand J Gastroenterol* 24(7): 769-780, 1989.
- Sillanaukee, Pekka: Asetaldehydin ja sen proteiiniadduktien määrittäminen headspace- ja HPLC-tekniikoilla. Erikoistyö ja pro gradu -tutkielma. Kemian laitos, Jyväskylän yliopisto. Tammikuu 1989. Moniste.
- Simpura, Jussi: Ravintolajuominen Suomessa vuonna 1984. *Alkoholipolitiikka* 54(2): 50-56, 1989.
- Simpura, Jussi: Restaurangdrickandet i Finland år 1984. *Alkoholpolitik - Tidskrift för nordisk alkoholforskning* 6(3): 111-118, 1989.
- Simpura, Jussi & Esa Österberg: Alkoholin kulutus kasvaa - muuttuvatko juomatavat? *Alkoholipolitiikka* 54(5): 219-227, 1989.
- Sirén, Anja & Rauno Mäkelä: Hoitoon tulo ja hoitoon kiinnittyminen. *Alkoholipolitiikka* 54(3): 120-127, 1989.

- Sulkunen, Pekka: L'imaginaire et le rationnel. Les structures du mode de vie chez les nouvelles classes moyennes. Teoksessa: Le lien social. Identités personnelles et solidarités collectives dans le monde contemporain. Actes du XIIIe colloque de l'ASISLF, 895-904. Université de Genève: Genève 1989.
- Sulkunen, Pekka: Drinking in France 1965-1979. An analysis of household consumption data. *British Journal of Addiction* 84(1): 61-72, 1989.
- Takala, Jukka-Pekka: The concept of control between scientific and everyday uses. Teoksessa Fanny Duckert, Anja Koski-Jännes and Sten Rönnberg (toim.): Perspectives on controlled drinking, 7-24. NAD-Publication Nr 17: Helsinki 1989.
- Takala, Jukka-Pekka & Juhani Lehto: Suomen alkoholihoidon kehitys ja ei-mediisininen malli. *Sosiaalipoliittikka* 1988, 105-125. Sosiaalipoliittinen yhdistys: Vammala 1989.
- Yki-Järvinen, Hannele & Esko A. Nikkilä: Ethanol decreases glucose utilization in healthy man. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism* 61(5): 941-945, 1985.
- Yki-Järvinen, Hannele & Veikko A. Koivisto & Reino Ylikahri & Marja-Riitta Taskinen: Acute effects of ethanol and acetate on glucose kinetics in normal subjects. *Am. J. Physiol.* 254: E175-E180, 1988.
- Ylikahri, Reino & Mikko Salaspuro: Kun viina tulee tummaksi. *Tiede* 2000 (2): 30-33, 1989.

8
5
3

1
2
3